

Etimológiai kutatások és helyesbítések (szemelvények)

Libanon

Ez a mediterrán állam nem csupán a közel-keleti Svájc idejében élt meg szebb napokat, hiszen az ókorban több akkori nagyhatalommal vetekedett. Elsőként ismerték föl azt, amit a modern kori kapitalisták, nevezetesen, hogy tőkével, sikeres üzleteléssel vér nélkül lehet hatalomra jutni. Sajnos a durva erő, a kard azt már akkor is megkérdőjelezte, amit a kedves föníciaiak meggondolatlanul nem vettek elég komolyan, s nem alapozták meg kellően harci erejüket (azt csak későbbi unokáik tették, akik punoknak nevezték magukat, de ők sem elég meggyőzően). Békés hatalomszerzési hajlamukat általában tárgyalással és megfelelő szövetségesek beszerzésével igyekeztek alátámasztani, csak hogy nem mindig a helyes lóra fogadtak. Amíg még Sziciliát igyekeztek elfoglalni, úgy ahogy sikeresek voltak, ám téves szemmértéküket mi sem bizonyítja jobban, hogy elkezdtek Róma bajszát rángatni. Akkor az még nem tűnt nagy tévedésnek, mivel az csak utólag derült ki.

Első sikertelenségük Krisztus előtt 390-ben jött össze, amikor a gallokkal szövöttek, hogy megszerezzék azt, amit Róma kizárólag önmagának igényelt. Persze üzleti kérdés volt ennek az alapja, hiszen ahol üzletelhetek, ott katonák nélkül is uralkodhatok, vélekedtek, tehát ott én, azaz a pun, alias föníciai az úr. Közben volt még három jelentősebb kísérletük, ezeket az eseményeket pun háborúk néven ismerjük, amelyek következtében a szerencsétlen punok voltaképpen eltűntek a történelem térképéről. Ilyen a történelem igazságszolgáltatása az agresszorokkal szemben.

A sorsdöntő fordulat tehát, amelyből nem okultak, Kr.e. 390-ben történt. A gallokkal nemcsak azért tettették a barátságot, mert azok katonailag erősebbnek bizonyultak, tehát szövetségesnek hasznosnak tűnhettek, hanem azért is, mert felsőbbrendűbbnek tartották magukat, amiért azok a barbár gallok, akiket keltáknak is nevezték, még írni sem tudtak, miközben ők, a punok, vagyis föníciaiak, művelt üzletemberi létükre már a betűírást alkalmazták a föníciai világnyelv

rögzítésére. Ami, lássuk be, valós fölényt jelentett. Éppen csak nem vették észre, hogy a hadi sikerhez (akkor!) nem annyira a műveltség szükségeltetik, hanem sokkal inkább nyers erő kívántatik.

Ezzel aztán elindultak Róma ellen, a várost sikeresen elfoglalták és kifosztották, a maradékot pedig fölgújtották, miközben a rómaiak már csak a Capitoliumban találtak menedéket. A fosztogatástól a katonailag kevésbé képzett punok, alias föníciaiak vérszemet kaptak, hiszen üzletelés nélkül ingyen jutottak mindenféle áruhoz, dorbézoltak hát alaposan, ettek-ittak a kelleténél is többet, s bizony megrészegültek. Ettek s ittak volna többet is, ha még lett volna mit. Ekkor terjedt el a hír, hogy a rómaiaknak viszont van mit enniük, aligha lehet kiéhezetni őket, ugyanis egy egész sereg ludat sikerült fölterelni a Capitoliumba. Ettől a hírtől még nagyobb vérszemet kaptak a punok, alias föníciaiak, s a meglepetésnek szánt éjjeli Róma elleni támadás alkalmával a rómaiak lemészárlása helyett a ludak föl kutatásával foglalkoztak. Tudjuk, mi lett ennek a vége.

Ma már azt is tudjuk, hogy ez volt az egyetlen történelmi tapasztalat, amiből az emberiség keletkezése óta okulni képes volt. A sorozatos háborúskodás során (miközben oda jöttek, mármint az eredeti Föníciába az arabok, a keresztények s mindenféle egyéb népek) csak egy szabályt tartottak be következetesen, nevezetesen azt, hogy libákat sosem tartottak, mivel azokat a hírhedt római élmény után halálos ellenségnek tartották. Ezt kánonjogilag is rögzítették, minden felekezetnek feltételül szabták, alkotmányukban pedig máig az van, hogy ludat tartani Libanonban tilos. Liba még a feketepiacon sem vásárolható meg. Libanonban egyszerűen a liba *non*, ez a jelszó már századok óta, zászlójukon a cédrus ezt jelképezi, Csontváry képét is így kell értelmezni.

Na és ezért nevezik ma Föníciát Libanon-nak.

Bazin

E település eredetét, amely a Kis-Kárpátok lejtőjén leledzik, rengeteg alaptalan, úgy is mondhatnánk, hogy legendás tévedés övezi. A lelkes lokálpatrióták ilyenkor képesek – az ókori vagy középkori családfák mintájára – eredetüket akár Ádámgig és Éváig is visszavezetni, holott tudják, nem más az, mint kegyes család. Ezzel szemben a valóság sokkal prózaiabb s kalandosabb, hiszen nem szűkölködik meglepő kanyarokban. Sőt, néha a realitás sokkal érdekesebb. Így van ez ebben az esetben is. Kevesen tudják például, hogy a Pozsonytól nem messze található Bazint igazából a normannok alapították.

A csavar abban van, hogy nem Norvégiából jöttek, miként azt többen tévesen gondolják, sőt Kijevből sem Rurik utódaiként, sem felszabadítóként, miként az

később népszokássá vált, bár erre sokan megesküdnének, hanem Normandiából, éspedig turistaként. Ne feledjük, hogy a turizmus nyugaton-keleten már régóta divatos tevékenység volt, gondoljunk csak arra, hogy az ókori görögök a tengeri üdülésre alkalmas helyeket kutatva vonultak a Balkánra, vagy az arabokra, akiknek a spanyol strandra fáj a foguk, netán Árpádékra, akik nyaralási látogatást tettek Pannóniában, s úgy megtetszett nekik a lubickolás a Balatonban, hogy ott ragadtak. Az angolok afrikai nyaralásait ne is emlegessük.

Miként ezen rokonlelkű népek általában, a normannok is csak úgy jöttek, mellékesen szinte, kiruccanásként, csak egy csöppecskét, jó kedéllyel, igaz, kissé alattomosan, mert nem szóltak előre, készüljenek az ottaniak kedves fogadtatásukra. Szóval jöttek, láttak, győztek – és maradtak. Mi tagadás, tényleg megtetszett nekik ez a hely, épp ősz volt, amikor jöttek, aranylottak a fák, főleg pedig a Kárpátok délkeleti lankáin megérő hegy leve ízlett nekik nagyon, sokkal jobban, mint a normandiai part sós vize. A pancsolás viszont hiányzott, mert azt az őshazában megszokták, körülnéztek tehát, hogyan lehetne a problémát megoldani.

Azt persze látták, hogy akadnak arrafelé nagyobbacska kádak, amelyekbe beleférnének, azok viszont másra kellettek, mivelhogy bort készítettek bennük, azt a levét, amelyiknek jobb íze van, mint a Normandia-parti sós víznek. Egy Bork nevű normann hős kipróbálta ugyan, azaz lubickolt is meg ivott is egyúttal a nagy fakádban, ám annak rossz vége lett, mert túlzásba vitte az élvezeteket. Szép temetése volt, még a kutyák is vonítottak. Ilyen tapasztalatok árán ismerték fel, hogy borkészítő kádakban nemigen lehet strandolni, mert az, ugye, mégis másra kell, meg túl kicsinek is bizonyult, hiszen még úszni sem lehet abban. Evégett azok mintájára nagyobb medencét építettek maguknak, ahol akár kedvükre úszkálhatnak, hacsak előtte nem csapolják meg a kisebb kádakat.

Ezek voltak Közép-Európában az első úszómedencék. Mivel korrallal haladó normannok voltak, sikerült addigra elég kiadósan elfranciásodni, úgyhogy még a medencének is francia nevet adtak. Így lett abból bazén. A városkát pedig, ahol letelepedtek, némi módosítással, mivel úgy írták, azóta is Bazinnak nevezik.

Bordeaux

A kalandozó magyarok sokfelé megfordultak Európában, miután Verecke táján bemerészkedtek a civilizált nyugati világba. Érdeklődő, békés turistaként jöttek, s mivel a határon nem fogadta őket senki az információközvetítő irodából, kénytelenek voltak idegenvezető nélkül mindent tüzetesen maguk megszemlélni. Annak ellenére, hogy barátságosan jöttek, kíváncsiságuk miatt arrafelé azóta is eléggé utálják őket, mivelhogy állítólag szó szerint túl tüzetesen vizsgáldták

(ezt akkoriban némileg kevésbé érthetően úgy értették, hogy tüzesen, mert anynyira kíváncsiak voltak, hogy még vegyi kísérleteket is végeztek, meggyújtottak például olyat, amit nem ismertek, mondjuk egy házat, hogy megtudják, mivé lesz, ha elég), evégett az ottaniak máig szorgalmasan kígyót, békát kiáltanak rájuk, sőt eléggé érthetetlenül valótlanúságot is a nyakukba varrnak, ami máig tartó jó szokásukká vált. Pedig tényleg derűs állapotban jöttek mindig ezek a kalandvágyó emberkéek, többnyire emléktárgyakat gyűjtöttek, ahogy az a turistákhoz illik, néha a tulajdonosukkal együtt, emiatt sem értették, miért olyan elutasítóak ezek a napnyugati népek.

Történt aztán egyszer, hogy anynyira elszomorította őket ez a kedvetlen, sőt helyenként szinte sértően elutasító fogadtatás, hogy az egyik helyen nagy bánatukban jobban fölöntöttek a garatra – ezen nevezetes eseményt őrzik nevében a Garonne, merthogy annyit nyakaltak volna akkor, mint amennyi vizet hoz az a folyó, amelynek ezek a barbár honlakók nevet sem adtak még.

Nagyon-nagyon bánatosak voltak az ártatlan kalandozók a barátságatlan fogadtatás miatt, hiszen jó szándékkal vértestvériséget kívántak kötni a helyiekkel, emiatt eret is vágtak rajtuk (innen tudjuk, hogy e hatásos gyógymódot eleink találták föl), hogy vérüket vegyék és a sajátjukkal elkeverjék, amit sajnálatos módon a háziak teljesen félreértettek, holott a testvériség megkötése mellett vérük vegyítése által csak földúsítani kívánták a vörös bort. A magyarok nagy bánatukra ezen sorsdöntő félreértés következtében nem túl sok megértést váltottak ki. Főleg akkor, amikor a bennszülöttek nyakán kidudorodó eret nyitották meg, ahonnan bővebben csordogált a vér a hordóba, aminek következtében a bor a hordóban egyre sötétebb lett a vértől. Szóvá is tették örömmel, hogy lám-lám, immár bordó ez a hordó, igyunk egészségünkre, testvérek.

A helybeliek ebből csak azt értették, hogy bordó, mivel a h-betűt az istennek, de még fenyegetésre sem tudták kiejteni, pedig fojtogatással is kísérleteztek az érvágók, hátha úgy mégis sikerül. De nem sikerült. Aztán ennyiben is maradt, csak valamilyen sajátos furfang következtében a bennszülöttek, nehogy már a kalandozásbeli leigázásukat idézze, cifrán másképp írták le a bordót, nem úgy, ahogy kiejtették, az emlékezetes borivás helyét viszont mai napig úgy hívják.

Beszterce

Ez egy olyan város, amelyről nem tudni pontosan, hol fekszik. Tulajdonképpen – ezt ma már kevesen tudják – egy vetélkedés eredménye ez, s abból a kiváló emberi tulajdonságból ered, hogy mindenki idegen tollakkal szeret ékeskedni. Kálmán bácsi sem nyilatkozott egyértelműen, nyilván ő sem tudta, merre van ez

a város, amit később gyanús körülmények között megostromoltak. Ugyanakkor a várost illetően hazafias indítatással a mai Szlovákia területére kéne gondolni, hiszen ott legalább három, különböző elő- vagy utónévvvel ellátott Beszterce van. Az efféle értelmezés azonban az eredetet illetően némi kételyeket vet föl, mivel régészeti feltárásokból egyértelműen tudjuk, az őslakosok arrafelé a kelták voltak, akik különböző nevű törzsekben éltek. Ők aztán az idők során mindenféle vándor néppel elegyedtek (értsd: családot alapítottak, szelíd módon, hát persze), sőt még kirándultak is, azaz odébb álltak meg hasonlókat cselekedtek, mígnem másokkal annyira össze nem keveredtek, hogy végül kvázi angolok lettek belőlük, úgymint gaellek, jütök vagy frízek, és így tovább.

Ez azért volt lehetséges, mivel a kelták bölcsen nem használtak írást, nehogy már később az írásos emlékek alapján bármit rájuk lehessen fogni, miként az más írástudó népeknél gyakran előfordult. Világos és bizonyított tehát, hogy a mostani (valamelyik) Beszterce helyén kelták laktak, akik, mivelhogy fölöttébb béke- és sportszeretők voltak, eléggé sajtósan szórakoztak (mások szerint rendhagyóan viselkedtek), értsd: az akkori szokásoktól eltérően nem hódítottak, hanem terjeszkedési versenyeket szerveztek, mivel pedig írni nem tudtak, ugyanakkor viszont irtó hagyományszeretők voltak, helységeiket nem nevezték el úgy, ahogy azt mások tették, hanem általában a legutóbbi sportverseny győztese szerint. A „hová mész” kérdésre azt válaszolták: oda, ahol az X-nyertes vagy az Y-győztes diadalmaskodott.

Az utolsó versenyen, amit sikerült megrendezni (ne tévesszük össze, nem afféle görög olimpia volt az, sokkal inkább amolyan nyugat-közép-európai bajnokság), tehát még azelőtt, mielőtt a nem békeszerető betolakodók rájuk törtek, egy bizonyos Rwefkliw Cecil volt a nyertes, aki (a neves szenátor Titus Lucius tett erről említést egyik levelében Gaius Atenos barátjának) többek között arról volt híres, hogy nagyon szereti a szilvát – így aztán furcsa módon (a szilva miatt?) ez a név maradt meg az emlékezetben, pedig ahogy Titus Lucius leírja, ez a fura nevű kelta tényleg kiváló sportoló lehetett.

A szájhagyomány emlékezetét később más írástudó kulturálatlanok is leírták (Titus Luciuson kívül, de ő volt az első), s mivel nem tudták, hogyan kell azt a fura nevet leírni, nemhogy kiejteni, csak azt írták le, ki volt az akkori utolsó verseny legjobbjja, az pedig, miként már említettük, ez a Rwefkliw Cecil volt, ird és olvasd: best R.C. – így, angolosan. Aki pedig olvasta, az úgy tette, hogy beszter-cé, holott már nem is tudták, az a beszter tulajdonképpen mit jelent. Persze akadtak, igaz, kevesen, akik holmi bestiára gyanakodtak, egy nagytermetű birkózóra, majd egy sárkányra is, ám az csak mese maradt. De még azt sem tudták igazán, hol is volt pontosan ez a sajátos csata, alias győzelem, pontosabban terjeszkedési vetélkedő, azaz bajnokság (ma ezt úgy nevezik, hogy míting, esetleg fölszabadítás), azért lett az úgy, hogy a mai szlovák államban, ahol annyi a lelkes sportoló, három ilyen

nevű helység is akad a történelem és Erdéllyel való eredetkutatási nézeteltérés nagyobb dicsőségére.

Baia Mare

Volt egyszer egy király, úgy hívták, hogy „tiszteljen meg, felség, szerény hajlékunkban”. Ez kétkulacos meghívás volt, luxuspalotájukat nevezték az urak szerény laknak, kiváltképp akkor, amikor nem akartak semmit a királytól, mert a luxus kifejezést akkor még nem ismerték az urak sem, de főképpen azért, hogy hátha elveszti a felség kedvét, ha csak szerény viskó van kilátásban az elszállásolásra. Mert akkor ugyebár az egész kísérő pereputtyot is etetni-itatni kell.

A király elég gyakran indult országjárásra, az urak pedig... hát igen, itt-ott azért haszon is származott abból, amennyiben a királyt adakozásra rá lehetett venni. Akkor történt egyszer az, miként Haller János uram M. Tótfalusi Kis Miklósnak írt levelében mellékesen elmondta, midőn a Gesta Romanorum fordítását küldte, hogy hol volt, hol nem volt – ugyanis király uramék nem tudták, hol vannak, mivelhogy eltévedtek. Eredetileg a Maros völgyébe indult a királyi delegáció, de egy helyen holmi titokzatos balos szándék balra terelte őket, amit akkoriban nem tudatosítottak kellően, ennek következtében pedig egy terjedelmesebb erdős hegység lábához érkeztek, ahol ugyan folyó akadt, csak éppen nem a Maros. Bosszankodott is nagyon a felséges király, s gerjedelmében azt találta mondani, hogy „már a Marost is elterelték?” – ami bizony történelmi jelentőségű, sőt futurisztikus megjegyzésnek bizonyult, mert akkoriban még nem esett szó a szibériai folyók délre való eltérítéséről, sőt még a repülőgépek eltérítéséről sem, bizonyára azért, mivelhogy akkoriban még repülőgépek sem voltak. A király jogos fölháborodásának a tiszteletére viszont azon melegében elnevezték az ottani tájat Máramarosnak, az ott található folyót pedig, amely nem a Maros volt, hanem számtalan navigációs tévedés következtében újonnan fölfedezett folyóvizecske, egyszerű névadással számos eltévedésük emlékére Szamosként emlegették.

De ha már ott voltak, körülnéztek. A folyócskában akkor még ugyan iható volt a víz, bor hiányában az is megteszi, ámde étkezésre is szükség keletkezett, az egész díszkíséret a királlyal az élén ugyanis megéhezett. Tehát körül kellett nézni valami harapnivaló után, akad-e bármi vendéglátó egység. Így találtak rá egy vénasszony jellegű fehérszemélyre, aki, miután meglátta a közeledő lovasokat, a tőle telhető legnagyobb sietséggel, bár kerítés nem volt, lezárta a kert kapuját, biztos, ami biztos. A lovasokat ez persze nem tévesztette meg, odaléptettek a vénasszony jellegű fehérszemélyhez és kifaggatták, hol vannak, őt pedig hogyan hívják és mit csinál, de csak az derült ki, hogy ez a vénasszony jellegű fehérszemély a Mari

néni, többet nem lehetett kicsalogatni belőle. További válasz helyett pedig Mari néni fogta magát, és megszállottan kapirgálni kezdett a földben.

A vitéz urak csak nézegették, azt gyanították, kincset rejtett ott el, azt akarja kiásni váltságdíjnak, na de kellett a fenének ez a vénasszony jellegű fehérszemély, talán bizony boszorkány is volt, végül eléggé hasonlított rá. Sőt még úgy is viselkedett. Csak kapirgált és kapirgált, már térdig állt a lyukban, s még mindig kapirgált, láthatóan teljesen céltalanul. Mi baja lehet ennek a Marinak, tették föl a költői kérdést vitéz uramék, írta Haller János uram, holott a vitéz urak egyike sem volt költő, s azon tanakodtak, vajon megbolondult-e a vénasszony jellegű boszorkányféleség, netán más baja van? Ha műveltebbek lettek volna, bizonyára pszichés gondokra tippeltek volna, de akkoriban olyan betegség nem létezett, így azzal kellett megelégedniük, hogy megállapítsák, baja van a Marinak. Ezen nevettek egyet a királlyal együtt, bár nem túl viccesnek találták, hogy ez a nő úgy tett, mintha bányászna, holott csak kaparászott, de más téma nem lévén estig azon vihorásztak. Annyira, hogy a király adakozó kedvébe került, bár az urak szerint nem a megfelelő helyen és formában, mivelhogy nem őket ajándékozta meg. Ugyanis miután kimulatták magukat a Mari néni baján, a király úgy döntött, megőrzi az utókor számára ezen élményüket, s a helyet ott, ahol Marinak baja volt, elnevezte Baia Mare-nak. Hivatalosan máig úgy hívják.

Jeruzsálem fényei